

շատ անգամ կարտայայտէին իրանց մասնակցութիւնը հասարակական մեծամեծ դիպուածներէ գործին: Նոքա երգերով և ուրախութեամբ ճանապարհ կէզէին յաղթական զորքերին, կփառարանէին յաղթակալներին ևն: Հրէաների աղջիկները կկրթուէին իրանց մօր մօտ հնազանդութեան և Մատուծոյ երկէզի մէջ, նոցա կուսուցանէին զլեաւորապէս երգ, քնարահարութիւն և պար, յատկապէս նորահամար, որ նոքա աւելի նշանակութիւն և շքեղութիւն տային ժողովրդի կրօնական տօնակամբութիւններին: Բացի զորանից աղջիկներին կհրահանուէին առանձին հոգատարութեամբ բոլոր տնային և կանացի աշխատանքների և ընդհանրապէս այն ամեն բանի մէջ, որ կվերաբերուէր կնոջ հոգսերին, թէ ընտանեկան կեանքի պահանջների և թէ հասարակական կեանքի շքեղութեան նկատմամբ: Մենք կտեսնենք իսրայէլեան կանանց մէջ կրօնական խորին զգացումն, որ կարօղ է ապացոյց լինել սիրոյ և անձնանուիրութեան վեհ հոգուն: Այսպէս ուրեմն հրէայ կնոջ կեանքում մենք չենք գտնում այն ճնշողութիւնն, որը շատ թէ քիչ յատկանիշն կերևի կնոջ հին աշխարհում ունեցած դրութեան մէջ. հրէաների մէջ կտեսնենք, որ կինը համեմատաբար աւելի նշանակութիւն ունի ընտանիքում, թէև չենք տեսնում նորա մէջ կատարելապէս մարդկային իրաւունքներն և արժանաւորութիւններն:

✓ ՃՇՄԱՐԻՏ ԱԶԳԱՍԷՐԸ.

Շատ մարդիկ կան, որոնք կցանկան ազգասէր կոչուել. եւ սորա վերայ պարմանալու չենք. որովհետեւ բարբարոսներն անգամ փոյթ եւ ջանք ունին ազգասէր կոչուելու. բայց միթէ կարող են: Ոչ երբէք. որովհետեւ ազգասիրութիւնն եւս ունի իր համար այն ահագին եւ մեծ կրակն եւ այն վտեմ ու ծանր պարագաներն, որ ամեն մարդի գործը չէ նոցա վերայ պայծառ ու ճշմարիտ գաղափարներ կաղմել, եւ թէ պարագաների հակառակութիւններին յաղթելով, նորա անթաւամ պատկն իւր ճակատին վերայ հիւսել առ ի յիշատակ յաւիտենական գոլեստի:

Վայր ի վերոյ կարծիքներով, շահասիրական յոյսերով, անմիտ խորհուրդներով եւ լոկ միայն խօսքով ազգասէրներ շատ կան. բայց այսպիսիներն ազգասէրի ստուերն անգամ չեն կարօղ համարուել. այլ թէ բարոյապէս մի մի պարհուրելի ահեղ գաղանների կնամանն, որոնց վախճանը շահասիրութիւնն եւ թեթեւամիտ փառասիրութիւնը լինելով արժանի չեն երբէք ազգասիրութեան անուն ժառանգել: Նոքա միայն կարօղ են ազգասէրի պարծանքն եւ փառքն ստանալ, որոնք ազգասիրութեան բովին մէջ եղած այն կրակից աւելի մեծ եւ ահագին կրակով վառլած են, այսինքն ճշմարիտ եւ վեհանձն ազգասիրութեամբ, մաքուր եւ անշահասէր ազգասիրութեամբ, եւ

Ա. Վ. Ս.

այսպէս վեհանձն եւ ճշմարիտ ազգասէրը ոչ թէ միայն իւր ոսկին եւ արծաթը չէ խնայում, այլ եւ իւր անգին կեանքն անգամ գոհ կգնէ իր ազգին համար: Նա մշտնջենաւոր ուխտով կապված է իւր ազգին հետ ամենից առաւել եւ ամենից յառաջ հաստատուն պահելով իր հայրենի լեզուն, իր եկեղեցին եւ ազգային սովորութիւններն եւ աւանգութիւններն: Նա նպատակված է միշտ իւր ազգի օգտին եւ բարեխառութեան համար աշխատել, վերջնելու նորանից տեսակ տեսակ թշուառութիւններն, քրտինք թափել, տառապել, չարչարվել իւր փշրված վատնված ազգի բարեկարգութեան եւ պայծառութեան համար: Նա երբէք չի յուսար իր արածին փոխարէնը իր ազգից ստանալու, եւ կամ նորանից գովեստ լսելու ակնկալութեան: այնպէս իմն երեւակայելով, որ իբր թէ իր բոլոր արած բարիքներն ազգի համար մեծ չարիքներ պիտի երեւին, ուստի կարծես թէ ազգասէրին անջնջելի ճակատագիրն է արհամարհվել իր ազգից, նախատվել, հալածվել, բամբասվել, զրպարտվել, քարկոծվել, բարոյապէս ի իսպ ելանել: Այժմ ո՞վ կարող է չվկայել, որ թէ յիրաւի ազգասէր մարդին վազող եւ բարբոքող կը բակներն շատ մեծ են:

Նլ աւրեմն, վշտակիր Ազգասէր, ել առ ու կարգա քո ազգի պատմութիւնըն, եւ քեզ քաջալերող մխիթարութիւններն յիշատակելով որբեր այքերիցդ այդ քաղցր արտասուքը, որ կթափեմ ոչ թէ քո կրթած վշտերի եւ

թշուառութիւնների համար, որոնք յօժար սրտով եւ ծայրագոյն վեհանձնութեամբ տարար եւ կտանես յաշխտան, այլ անզգայ մարդիկների ունայնամտութեան եւ գաղանարարոյութեան վերայ, որոնք չարաչար կյարձակելին յափըշտակել քո վեհ ճակատից ազգասիրութեան պսակն, եւ քո ազգի սիրոյն համար թափած քրտինքն եւ սմարգարտագարդ թագ ձեւացաւ լուսապանծ ի նշան եւ ի ցոյց թէ սա է ազգասէրն, սա է ազգի զարգն, ազգի պարծանքը, ազգի կենդանութեան արշալոյսն:

Ահաւասիկ, այժմեան նոր եւ լուսաւոր դարի գեղեցիկ պատմագիրն եւս արգէն սկսեց զուարթ եւ ուրախ գրչով գրել անուշիկ իր անմահ գրքին վերայ: Բայց ես մի քանի օրից յետոյ իմ ջախջախ քնարիկը ուստ առած, Կիրոգէնեան ճրագը ձեռիս, երգելով պիտի շրջեմ «Արարատի» զաւակներից մէջ: այլ թէ ազգասիրութեան ջերմ սիրով ծլած ու ծաղկած քանիններն (այսինքն քանի՞ ազգասէրների) արդեօք պիտի գտնեմ արժանաւոր գովեստներով եւ առաւելով իմ յիշատակարանին մէջ արձանացուցանելու, տակաւին չգիտեմ: Մինչդեռ չազգասիրութեան խաւարով ծածկված, չար լսորհուրդներով մոլորված ու շահասէր գործերով նպատակված ազգասէրների կամ ազգացեցների խաւերին պատել են մեր շուրջ եւ կիսանգարեն հայկական ազգի բարոյական ասպագան, կիտափանեն հայկական ազգի յառաջադիմութիւն: Երկուցից: